

การบูรณาการ : กระบวนทัศน์ในการประกันคุณภาพการศึกษา

เบญจวรรณ ทิมสุวรรณ กศ.ค.*

รัชณี สรรเสริญ Ph.D.(Nursing)**

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการที่เน้นตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งกำหนดความหมายของการบูรณาการ คือ การผสมกลมกลืนของแผน กระบวนการ สารสนเทศ การจัดสรร ทรัพยากร การปฏิบัติการ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ที่สำคัญของสถาบัน การบูรณาการที่มีประสิทธิผล เป็นมากกว่าความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งการดำเนินการของแต่ละองค์ประกอบภายในระบบการจัดการ ผลการดำเนินการมีความเชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งเดียวอย่างสมบูรณ์ ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นแนวคิดของการบูรณาการตามพันธกิจ ที่ประกอบด้วยการบูรณาการการเรียนการสอน กับกระบวนการวิจัย การเรียนการสอนกับบริการวิชาการ และการเรียนการสอนกับทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และกิจกรรมนักศึกษา รวมทั้งการกำหนดแนวทางการประเมินบูรณาการ และข้อเสนอแนะต่อการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

คำสำคัญ : บูรณาการ กระบวนทัศน์ ประกันคุณภาพการศึกษา

* ข้าราชการบำนาญ สถาบันพระบรมราชชนก

** รองศาสตราจารย์ สำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Integration: Paradigm in Educational Quality Assurance

Benjawan Timsuwan Ed.D.*

Rachanee Sunsern Ph.D. (Nursing)**

Abstract

This paper purposes to explain an integration focusing on an educational quality assurance view. The definitions of integration are blending of plan, informatics process, resources management, operation, outcomes and analyses. The integration points out to enhance an organization-wide goal. An effective integration requires not only the coherence of alignment, but congruency amongst all factors should also be considered. Furthermore, all operational process and outcomes should be integrated completely. Additionally, the author explains the integration of missions, for example, an integration between education and 1) research, 2) academic services and 3) cultural maintenance and support and student affair. Finally, guidelines of integration assessment and specific suggestions about implementation of an integrated education are also discussed.

Keywords : Integration, Paradigm, Quality Assurance

* Government pension Prabromarajchanok Institute For Health Workforce Development

** Assoc.Prof. School of Nursing Mae Fah Luang University

ความนำ

การบูรณาการ เริ่มขึ้นเมื่อประมาณหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา โดยแฮร์บาร์ท (Herbart) นักปรัชญาการศึกษาชาวเยอรมันเป็นผู้ริเริ่มการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ต่อมาเดวี่ (Dewey) นักการศึกษาชาวอเมริกันเป็นผู้นำแนวคิดนั้นนำมาเสนอให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น ภายใต้ปรัชญาที่เชื่อว่า การศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนในลักษณะเบ็ดเสร็จในตัว มิใช่พัฒนาเพียงเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น สำหรับประเทศไทยนักวิชาการศึกษามากมาย อาทิ สุมิตร คุณากร สัจจ อุทรานันท์ และ ธำรง บัวศรี ได้เน้นหลักการในเรื่องนี้มาเผยแพร่และทดลองใช้มาโดยลำดับ¹ และพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอน และการบูรณาการไว้ ดังนี้ มาตรา 22 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา มาตรา 24 (4) ได้กำหนดไว้ว่าการจัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา²

ความหมายของการบูรณาการ

คำว่า “บูรณาการ” มีรากศัพท์จากภาษาละตินว่า “Integrat” หมายถึง การทำให้รวมกันได้ทั้งหมด ไม่มีส่วนใดขาดหายไป และมาจากคำในภาษาอังกฤษว่า “Integration” หมายถึง การทำสิ่งที่บกพร่องให้สมบูรณ์โดยการเพิ่มเติมส่วนที่ยังขาดอยู่เข้าไป หรือการนำส่วนประกอบย่อย ตั้งแต่สองสิ่งขึ้นไปมารวมกันเพื่อทำให้เป็นส่วนหนึ่งของส่วนทั้งหมดที่ใหญ่กว่า องค์การสหประชาชาติ (United National Europeans Security Cooperation : UNESCO) ได้ศึกษาจุดเริ่มต้นของการบูรณาการว่าเป็นแนวความคิดในการบูรณาการหลักสูตร โดยวิธีการเน้นเนื้อหาสาระและแยกความรู้ออกเป็นส่วน ๆ เพื่อการปรับปรุงคุณภาพ การศึกษาให้มีความสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงในชุมชน และให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ต่อมาแนวความคิดเกี่ยวกับการบูรณาการมีเพิ่มขึ้นเนื่องจากมนุษย์มีความจำเป็นต้องมีความรู้ให้เท่าทัน ต่อการเพิ่มขึ้นของข้อมูลและวิทยาการต่างๆ ในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีความเจริญด้านเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารและมีวิทยาการใหม่มากมาย³ (Jacobs)

บีเน⁴ (Beane) เสนอว่าการบูรณาการหมายถึง การสร้างความรู้และประสบการณ์ใหม่ในลักษณะของการผสมผสานเข้าด้วยกันทั้งหมด เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพชีวิตจริงโดยการรวมกันมากกว่าการแบ่งแยกเป็นส่วนๆ

ชนธิป พรกุล⁵ กล่าวถึงการบูรณาการว่าหมายถึง การเชื่อมโยงความรู้หลายสาขาเข้าด้วยกัน เพื่อให้บรรลุ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและเจตพิสัย

วิชัย วงษ์ใหญ่⁶ ให้ความหมายว่าเป็นการนำนวัตกรรม (Innovation) มาช่วยเสริมเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงวิธีการ กระบวนการที่ทำอยู่เดิมให้ได้ผลคุ้มค่า

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์⁷ เสนอว่า หมายถึง การนำสิ่งหนึ่งเข้ารวมกับอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อให้สิ่งเดิมเพิ่มพูน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอื้อประโยชน์ต่อกัน รวมทั้งการเชื่อมโยงสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งเข้าเป็นส่วนประกอบของอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อให้สิ่งนั้นเกิดความสมบูรณ์ขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ได้ให้คำจำกัดความ การบูรณาการไว้ในคู่มือประกันคุณภาพการศึกษา ว่า การบูรณาการ (Integration) หมายถึง การผสมกลมกลืนของแผน กระบวนการ สารสนเทศ การจัดสรร ทรัพยากร การปฏิบัติการ ผลลัพธ์ และการวิเคราะห์ เพื่อสนับสนุนเป้าประสงค์ที่สำคัญของสถาบัน (organization-wide goal) การบูรณาการที่มีประสิทธิผล เป็นมากกว่าความสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน (alignment) ซึ่งการดำเนินการของแต่ละองค์ประกอบภายในระบบการจัดการ ผลการดำเนินการมีความเชื่อมโยงกันเป็นหนึ่งเดียว อย่างสมบูรณ์⁸

ความสำคัญของการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การบูรณาการมีความสำคัญเพราะ เป็นการศึกษาที่พัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ ความถูกต้อง ความดีงาม รวมทั้งการสร้างคนให้เป็น บัณฑิต ซึ่งหมายถึง ผู้ที่มีชีวิตอยู่ได้ด้วยปัญญา⁹ บุคคลที่มีความคิดแบบบูรณาการจะช่วยให้ลด ความผิดพลาดจากการตัดสินใจที่ไม่รอบคอบ มีความเข้าใจเรื่องที่มีความซับซ้อนได้อย่างลึกซึ้ง และกว้างขวางยิ่งขึ้น ทำให้การตัดสินใจในเรื่อง เล็กเกิด ผลดีต่อเรื่องใหญ่โดยพิจารณาภาพรวม ทั้งหมดก่อนตัดสินใจและมองปัญหาได้ถูกจุด รู้จุด เชื่อมโยงและผลกระทบ ลดความซ้ำซ้อนและการ ลื่นไหลของทรัพยากร ช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหา ได้อย่างเบ็ดเสร็จ โดยใช้ความเกี่ยวข้อง เชื่อมโยง กับระบบหรือปัจจัยต่างๆ ให้มีมุมมองที่กว้าง

ครบถ้วน และลึกซึ้ง⁷ การนำแผนการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการมาใช้ จะทำให้มีผลดีต่อการพัฒนา ชุมชนจะเกิด เครือข่ายของการเรียนรู้และการ สื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องได้ดียิ่งขึ้น พัฒนาและ เพิ่มพูนทักษะ ของผู้ปฏิบัติงานสู่มาตรฐานของ การทำงานได้ ตลอดจนพัฒนาความสามารถของ ผู้ทำงานช่วยให้เป็นคนใจกว้าง ก่อให้เกิดการ ประสานประโยชน์และลดความขัดแย้งที่อาจเกิด ขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงจำเป็นต้องใช้ความรู้และ ทักษะจากหลายๆ ในลักษณะเชื่อมโยงสัมพันธ์ กัน จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ ระหว่างวิชา และความสัมพันธ์ของวิชา กับการ ปฏิบัติจริง

จากความหมายและความสำคัญของการบูรณาการ และการจัดการเรียนการสอนตาม พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญและเป็นศูนย์กลางการเรียน ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการบูรณาการ จะช่วยให้เกิด การเปลี่ยนแปลง วิธีการที่ทำอยู่เดิมให้ได้ผลยิ่งขึ้น ช่วยสร้างภาวะความสมดุลความสมบูรณ์ และ ความครบถ้วน ลดปัญหาของความขาดแคลน ความกังวล หรือปัญหาอื่นๆ นำไปสู่การเป็นผู้มี ความรู้มีประสบการณ์ใหม่ ที่ก่อให้เกิดการพัฒนา ให้มีความสมบูรณ์ ความสมดุล ความถูกต้อง ความดีงาม รวมทั้งการสร้างคนให้เป็น “บัณฑิต” ซึ่งหมายถึงผู้ที่มีชีวิตอยู่ด้วยปัญญา

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในได้ กำหนดให้มีการบูรณาการ การเรียนการสอนกับ พันธกิจต่าง ๆ ของสถาบัน เพื่อพัฒนาผู้เรียนไว้ใน องค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้⁸

องค์ประกอบที่ 4 การวิจัย ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 ระบบและกลไกการพัฒนางานวิจัยหรืองาน สร้างสรรค์เกณฑ์มาตรฐานทั่วไป ข้อ 2 มีการ บูรณา การกระบวนการวิจัยหรืองานสร้างสรรค์กับ

การจัดการเรียนการสอน องค์ประกอบที่ 5 บริการทางวิชาการแก่สังคม ตัวบ่งชี้ที่ 5.1 ระบบและกลไกการบริการทางวิชาการแก่สังคมเกณฑ์มาตรฐานทั่วไป ข้อ 2 มีการบูรณาการงานบริการทางวิชาการ แก่สังคมกับการเรียนการสอนและข้อ 3. มีการบูรณาการงานบริการทางวิชาการ แก่สังคมกับการวิจัย องค์ประกอบที่ 6 การทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ตัวบ่งชี้ที่ 6.1 ระบบและกลไกการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม เกณฑ์มาตรฐานทั่วไป ข้อ 2 มีการบูรณาการงานด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมกับการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมนักศึกษา และในการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอก⁹ ในตัวบ่งชี้ที่ 8 การนำความรู้และประสบการณ์จากการให้บริการวิชาการมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนหรือการวิจัย กำหนดให้มีการนำความรู้และประสบการณ์มาใช้พัฒนาหรือบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนหรือการวิจัย

การบูรณาการการเรียนการสอนตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษานั้น เนื่องจากสถาบันปฏิบัติพันธกิจต่าง ๆ ต้องให้ส่งผลต่อคุณภาพการสอนและคุณภาพบัณฑิต การบูรณาการการเรียนการสอน กับ การวิจัยเป็นการเน้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาหาองค์ความรู้ใหม่ การใช้ความรู้และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และให้ครูได้นำความรู้จากการวิจัยมาใช้ในการเรียนการสอน สำหรับการบริการวิชาการเป็นการให้บริการทางวิชาที่ทำประโยชน์ให้กับสังคมแล้ว สถาบันยังได้รับประโยชน์ในด้านต่าง ๆ คือ เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของอาจารย์ และอาจารย์ต้องนำความรู้มาสู่การพัฒนาหลักสูตรการบูรณาการเพื่อใช้ประโยชน์ทางด้านการจัดการเรียนการสอนและการวิจัย พัฒนา ตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานต่างๆ ซึ่งเป็นแหล่งงานของนักศึกษา การทำนุบำรุงศิลปะและ

วัฒนธรรมถือ เป็นพันธกิจสำคัญประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา การบูรณาการการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม เข้ากับการเรียนการสอนและพันธกิจอื่นๆ เป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาได้จัดกิจกรรมที่ฟื้นฟู อนุรักษ์ สืบสาน พัฒนา เผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม สร้างสรรค์ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นรากฐานการพัฒนาองค์ความรู้ที่ดีขึ้น

การบูรณาการกระบวนการวิจัยหรืองานสร้างสรรค์กับการจัดการเรียนการสอน

การบูรณาการกระบวนการวิจัยหรืองานสร้างสรรค์กับการจัดการเรียนการสอน นายแพทย์จรัสสุวรรณ¹⁰ ได้กล่าวว่า การวิจัยนั้นเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สามารถสร้างคุณลักษณะหลายอย่างที่ต้องการได้ การวิจัยสามารถปรับเปลี่ยนบุคคล ให้ตั้งอยู่บนฐานข้อมูลและเหตุผล มีวิจารณ์ญาณ วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ และเกิดนวัตกรรมได้ ขั้นตอนของการวิจัยไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงความรู้ การประเมินความเชื่อถือได้ของความรู้ การตีค่า ความอิสระทางความคิด และเป็นตัวของตัวเอง ย่อมนำมาใช้เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น

การใช้บูรณาการกระบวนการวิจัยกับการเรียนการสอน นั้น เป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 4 มาตรา 24 (5) ที่กำหนดว่า “ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้”

รูปแบบการบูรณาการกระบวนการวิจัยหรืองานสร้างสรรค์กับการจัดการเรียนการสอนสามารถดำเนินการได้ ด้วยวิธีต่าง ๆ ดังนี้

1. การกำหนดให้นักศึกษา**บัณฑิตศึกษา**เป็นส่วนหนึ่งในทีมวิจัยของอาจารย์ การดำเนินการโดยอาจารย์มีงานวิจัยที่เป็นรูปใหญ่หรืองานวิจัยลักษณะชุดโครงการที่มีวิจัยเรื่องย่อยๆ หลายเรื่องและมอบหมายให้นักศึกษาศึกษาช่วยกันดำเนินการวิจัยเรื่องย่อยๆ ในชุดโครงการของอาจารย์

2. การสอนโดยกำหนดให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีทำโครงการวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ของอาจารย์ ดำเนินการโดยที่อาจารย์มีงานวิจัยของตนเองรองรับ และกำหนดให้ผู้เรียนร่วมทำโครงการวิจัยกับอาจารย์ หรือเป็นผู้ช่วยในโครงการวิจัย (Under Study Concept) เช่น ร่วมเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล อย่างไรก็ตามวิธีนี้มีข้อเสีย ที่ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้กระบวนการทำวิจัยครบถ้วนทุกขั้นตอน อาจารย์ควรเพิ่มเติมให้กับนักศึกษา โดยเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดให้กับผู้เรียนด้วยวิธีการอธิบาย หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักศึกษา

3. การส่งเสริมให้อาจารย์นำผลลัพธ์ที่เกิดจากการวิจัยไปเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอน เป็นการนำผลการวิจัยของอาจารย์ไปประกอบการสอน นักศึกษาจะได้รับรู้จากทฤษฎีข้อความรู้ใหม่ๆ ในศาสตร์ปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร เช่น อาจารย์สอนเรื่องความเครียดและการจัดการความเครียด อาจารย์มีงานวิจัยเรื่องความเครียด และการจัดการความเครียดที่ตนเองทำ จึงนำผลวิจัยนั้น ไปสอนนักศึกษา

4. การกำหนดให้นักศึกษาทุกระดับเข้าฟังการบรรยาย หรือสัมมนาเกี่ยวกับผลความก้าวหน้าในงานวิจัยของอาจารย์ ของ

ศาสตราจารย์อัครันต๊ะหรือศาสตราจารย์รับเชิญ (visiting professor) หรือเข้าร่วมการจัดแสดงงานสร้างสรรค์ของอาจารย์ ในวิธีนี้ ข้อเสียคือนักศึกษาอาจเข้าร่วมไม่ได้ทุกคน ครูควรมอบหมายใบงานให้นักศึกษาที่มีโอกาสเข้าร่วมรับฟัง ทำกิจกรรมและนำไปเล่า แลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เพื่อนในชั้นได้ร่วมเรียนรู้ด้วย

5. การจัดให้มีการประชุมเสนอผลงานวิจัย หรือแสดงงานสร้างสรรค์ของนักศึกษา หรือส่งเสริมนักศึกษาเข้าร่วมประชุมการเสนอผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ระดับชาติและนานาชาติ วิธีนี้ก็เช่นกัน นักศึกษาทุกคนอาจอาจเข้าร่วมไม่ได้ ครูควรมอบหมายใบงานให้นักศึกษาที่มีโอกาสเข้าร่วมรับฟังทำกิจกรรมและนำไปเล่าแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เพื่อนในห้องได้ร่วมเรียนรู้ด้วย

การบูรณาการกระบวนการวิจัยกับการเรียนการสอนตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาต้องไม่ใช่การสอนในรายวิชาระดับตอนการสอนการบูรณาการควรเริ่มจากพิจารณาวิชาที่สอนมีแนวทางจะนำกระบวนการวิจัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ตามแนวทางใด กำหนดรายละเอียดการจัดการเรียนการสอน ลงในมคอ.3 หมวดที่ 5 แผนการสอนและการประเมินผล โดยระบุกิจกรรมให้ชัดเจน กำหนดใบงานที่จะให้นักศึกษาดำเนินการ และควรมีขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

การบูรณาการงานบริการทางวิชาการแก่สังคมกับการเรียนการสอน

การบูรณาการงานบริการทางวิชาการ กับกระบวนการจัดการเรียนการสอนสามารถดำเนินการในรูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การกำหนดให้นักศึกษานำความรู้ไปจัดทำเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ในรายวิชาที่อาจารย์สอน

มีหัวข้อหรือประเด็นที่สามารถให้นักศึกษานำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปทำโครงการจัดบริการวิชาการด้วยตนเอง ขั้นตอนการดำเนินคือ

1.1. สถาบันมีโครงการกิจกรรมการบริการวิชาการ/วิชาชีพที่อยู่ในแผน

1.2. วิเคราะห์สาระความรู้ในรายวิชาที่สอนว่าสอดคล้องกับโครงการบริการวิชาการที่มีในแผน

1.3. ครูสอนนักศึกษาในเรื่องนั้น ๆ หรือนักศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้เรื่องดังกล่าวจนสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ ให้นักศึกษาจัดทำโครงการให้บริการวิชาการ /วิชาชีพ โดยลงพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย นักศึกษามีบทบาทเป็นผู้ให้บริการผู้ถ่ายทอดความรู้ จัดกิจกรรมตามโครงการที่กำหนด

1.4. นักศึกษาประเมินผลงานของตนเอง จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมการให้บริการวิชาการ/วิชาชีพ

1.5. อาจารย์สังเกตพฤติกรรมทำให้บริการของนักศึกษา วัดและประเมินผลงานนักศึกษา

รูปแบบที่ 2 การนำองค์ความรู้ที่ได้จากการบริการวิชาการ/วิชาชีพมาบูรณาการกับรายวิชาที่มีเนื้อหาสอดคล้อง ขั้นตอนดำเนินงานคือ

1.1 สังเคราะห์องค์ความรู้จากการบริการวิชาการ/วิชาชีพ โดยเริ่มจากการสำรวจความต้องการของชุมชน สถาบันจัดโครงการ/กิจกรรมบริการวิชาการ/วิชาชีพที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนจากผลการสำรวจดำเนินการตามกิจกรรมที่ระบุในโครงการสรุปผลโครงการ และพิจารณาว่าผลจากการดำเนินโครงการนั้น เกิดองค์ความรู้อะไรที่เป็นประโยชน์ สรุปองค์ความรู้ที่ได้

1.2 พิจารณารายวิชาที่สอดคล้องกับองค์ความรู้ที่ได้จากการบริการวิชาการ/วิชาชีพ นำความรู้ที่นำมาบูรณาการกับรายวิชา โดยความรู้ที่ได้จากการบริการวิชาการนั้นต้องเกี่ยวข้องสอดคล้องกับหัวข้อในรายวิชานั้น ๆ

1.3 ระบุกิจกรรมการบูรณาการในมคอ.3 หมวดที่ 5 แผนการสอนและการประเมินผล

1.4 ดำเนินการบูรณาการ การเรียนการสอนกับการบริการวิชาการ/วิชาชีพ ตามกิจกรรมที่กำหนดใน มคอ. เช่น ให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติ ศึกษา หรือดำเนินการในชุมชน

1.5 อาจารย์สังเกตพฤติกรรม วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา จากผลงานของนักศึกษา

การบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีศักยภาพทางวิชาการดีขึ้น มหาวิทยาลัยในต่างประเทศหลายแห่งได้นำการจัดการเรียนรู้แบบ นีมาบูรณาการในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียน เช่น ฟรีแมน แนนซี เค และ สวิกเควิน เจ¹¹ (Freeman, Nancy K. and Swick, Kevin J) ได้ศึกษาผลการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม ในรายวิชาพัฒนาการเด็กและรายวิชาพัฒนาการทางร่างกายของเด็กปฐมวัยของนิสิตในสาขา การศึกษาปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีศักยภาพทางวิชาการดีขึ้น และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้กับชุมชน ได้มากขึ้นนอกจากนี้ในรายวิชาวรรณกรรมสำหรับเด็กในหลักสูตรศึกษาศาสตร สาขาวิชาการประถมศึกษาของมหาวิทยาลัยซาลิซบรี (Salisbury) ในประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้สอนได้ศึกษาผลการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมของนิสิต พบว่าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีเจตคติที่ดีต่อการได้รับใช้ชุมชน

และสังคม และยังพบว่า ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาที่ซับซ้อนได้ มีการพิจารณาไตร่ตรองหรือการใช้เหตุผลในขั้นสูงได้ มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการแก้ปัญหาสังคม และมีพัฒนาการด้านการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม¹² จากผลวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า การบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอนส่งผลต่อกระบวนการเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน มีผลสัมฤทธิ์ของการเรียนดี มีความสามารถในการแก้ปัญหาและมีเจตคติที่ดีต่อการรับใช้ชุมชน ดังนั้นผู้วิจัย

การบูรณาการงานบริการทางวิชาการแก่สังคมกับการวิจัย

การบูรณาการงานบริการทางวิชาการแก่สังคมกับการวิจัย ดำเนินการได้โดยการนำความรู้ประสบการณ์จากการให้บริการกลับมาพัฒนาต่อยอด ไปสู่การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ผ่านกระบวนการวิจัย โดยการให้บริการวิชาการวิชาการ แล้วพบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ และสามารถนำประเด็นนั้นมาศึกษาวิจัยต่อยอดได้ เช่น ในแผนกำหนดให้บริการวิชาการแก่ชุมชนในโครงการคัดกรองผู้ป่วยเบาหวาน และความดันโลหิตสูง โดยมีกิจกรรมการคัดกรอง เพื่อแยกกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มป่วย พร้อมทั้งให้ความรู้ในการปฏิบัติตน ตามหลัก 3 อ. คือ ออกกำลังกาย อาหาร และการควบคุมอารมณ์ ผลจากการให้บริการพบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ และควรต่อยอดสู่การวิจัย จึงได้กำหนดให้มีการวิจัย เรื่อง ผลของการปฏิบัติตามหลัก 3 อ. ของผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยง โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ (1) เพื่อศึกษาพฤติกรรม การปฏิบัติตน ของกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง ตามหลัก 3 อ.(2) เพื่อศึกษาผลการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด และระดับความดันโลหิต ของกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานและความดันโลหิต ภายหลังการปฏิบัติตามหลัก 3 อ. และเมื่อได้ผลการวิจัย

ได้นำผลการวิจัยมาปรับปรุงโครงการและจัดทำคู่มือการปฏิบัติตนตามหลัก 3 อ. ของกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง นำไปใช้สอนประชาชน และแจกให้ไปศึกษาและปฏิบัติต่อไป นอกจากนี้ผลวิจัยยังสามารถนำมาใช้สอนในรายวิชาการสร้างเสริมสุขภาพได้

ในการต่อยอดงานบริการวิชาการกับการวิจัยต้องไม่ใช่เป็น การวิจัยประเมินผลโครงการ เพราะการประเมินผลโครงการเป็นสิ่งที่ผู้ให้บริการต้องทำอยู่แล้ว เพียงแต่ว่าจะประเมินตามปกติหรือ ประเมินในลักษณะการประเมินผลโครงการ เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงโครงการ

การบูรณาการงานด้านทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมกับการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมนักศึกษา

สถาบันสนับสนุนให้มีการนำการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมไปบูรณาการร่วมกับการเรียนการสอน และกิจกรรมนักศึกษา คือ การจัดการเรียนการสอน ที่นำการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมไปผสมผสานเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน หรือบูรณาการการทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรมเข้ากับกิจกรรมเสริมหลักสูตรทั้งที่จัดโดยสถาบันและที่จัดโดยองค์การนักศึกษา

การดำเนินการบูรณาการเริ่มจากการพิจารณารายวิชาว่า มีรายวิชาใดบ้างที่สามารถนำการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมไปบูรณาการร่วมกับการเรียนการสอน ขั้นตอนการดำเนิน คือ

1.1 สถาบันมีโครงการกิจกรรม ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอะไรบ้างอยู่ในแผน หรือสถาบันเน้นการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเรื่องอะไร ที่ต้องการให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนา

1.2 วิเคราะห์สาระความรู้ในรายวิชา ที่สอนว่า สอดคล้องกับโครงการ/กิจกรรมการ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ที่มีในแผนหรือต้องการ ให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการส่งเสริม พัฒนา

1.3 ระบุกิจกรรมการบูรณาการใน มคอ.3 หมวดที่ 5 แผนการสอนและการประเมิน ผล

1.4 ครูสอนนักศึกษาในเรื่องนั้น ๆ หรือนักศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้เรื่องดังกล่าว จนสามารถหรือ ให้นักศึกษาจัดทำโครงการทำนุ บำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อไปส่งเสริมและเผยแพร่

1.5 นักศึกษาประเมินผลงานของ ตนเอง จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงาน โครงการ/กิจกรรมการ

1.6 อาจารย์สังเกตพฤติกรรม การดำเนินงานของนักศึกษา วัดและประเมินผล งานนักศึกษา

การบูรณาการการทำนุบำรุงศิลปะและ วัฒนธรรม เข้ากับกิจกรรม เสริมหลักสูตร **กิจกรรม เสริมหลักสูตร** หมายถึง กิจกรรมนอกชั้นเรียนที่ สถาบัน ได้จัดขึ้นเพื่อสร้าง โอกาสการเรียนรู้ให้แก่ นักศึกษาของสถาบัน โดยไม่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่ง ของการเรียนตามหลักสูตรการศึกษา มุ่งเน้นให้ กิจกรรมดังกล่าว เป็นส่วนเสริมสร้างประสบการณ์ ทักษะความรู้ความสามารถพัฒนาทางบุคลิกภาพ สุขภาพ ตลอดจน คุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ นักศึกษา ซึ่งกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จัดขึ้น นักศึกษาจะได้รับประโยชน์ จากการเข้าร่วมกิจกรรม เสริมหลักสูตร¹³ คือ

1. สามารถปรับตัวและบริหารจัดการ ตนเองได้ในช่วงรอยต่อของการเปลี่ยนแปลง จากการเป็นนักเรียนสู่ความเป็นนักศึกษาของ สถาบันอุดมศึกษา

2. มีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการใช้ชีวิต ทางการศึกษาในสถาบัน และภายหลังจากสำเร็จ การศึกษาจากสถาบัน

3. สักยภาพในตนเองของนักศึกษาได้ รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านทักษะความ สามารถบุคลิกภาพสุขภาพและคุณธรรม จริยธรรม

4. นักศึกษาเกิดความประทับใจ มีความ ภาคภูมิใจ และมั่นใจในความเป็นบัณฑิตของ สถาบัน

5. นักศึกษาของสถาบันมีศักยภาพเป็นที่ ยอมรับของ ผู้ใช้บัณฑิตในอนาคต

ทุกสถาบันการศึกษาจะดำเนินการให้ นักศึกษาจัดตั้ง สโมสร ชมรมต่าง ๆ ขึ้นในสถาบัน และมีการวางแผนการจัดกิจกรรม ของสโมสรและ ชมรมต่าง ๆ การจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษาเป็น กระบวนการทางการศึกษาที่สำคัญของสถาบัน อุดมศึกษา ที่ใช้พัฒนานักศึกษาให้เป็นบุคคลที่มี ความสมบูรณ์ ทั้งในด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ ทำให้สถาบันอุดมศึกษาบรรลุ เป้าหมายในการจัดการศึกษาการทำงานร่วมกัน ระหว่างอาจารย์ และนักศึกษาในกระบวนการ กิจกรรมของนิสิตนักศึกษา ทำให้นิสิตนักศึกษา เกิดความอบอุ่น เกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจต่อ อาจารย์และสถาบันอุดมศึกษาดียิ่งขึ้นกิจกรรม นิสิตสามารถให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสเลือกทำ กิจกรรมตามความถนัด และความสนใจของแต่ละ คน ทั้งนี้เนื่องจากนักการศึกษาตระหนักดีว่า การเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษานั้น มิได้เกิดขึ้นแต่ใน ชั้นเรียนเท่านั้น แต่สิ่งอื่นๆ ที่นิสิตนักศึกษาปฏิบัติ นอกชั้นเรียนและกิจกรรมต่างๆ ในสถาบันอุดม ศึกษาที่นิสิตนักศึกษามีส่วนร่วม โดยเฉพาะ กิจกรรมนิสิตนักศึกษาที่เกิดจากความคิดริเริ่ม การใช้ร่างกาย แรงใจ ของนิสิตนักศึกษาเองนั้น จะมีส่วนช่วยให้นิสิตนักศึกษามีการพัฒนาอย่าง เต็มที่ด้วยเช่นกัน¹⁴

การบูรณาการการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม กับการเรียนการสอนครูสามารถ ชี้แจงทำความเข้าใจให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของ

การสืบสาน ขำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของประเทศ เช่น ความภูมิใจในชาติ/สถาบัน พระมหากษัตริย์ ความศรัทธาในสถาบันศาสนา อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ความเข้าใจใน วิถีชีวิตและภูมิปัญญาไทย และให้สโมสร ชมรม จัดกิจกรรมดังกล่าว โดยให้นักศึกษาเริ่มตั้งแต่ กำหนดโครงการ จัดกิจกรรมตามโครงการสรุป และประเมินผลโครงการพร้อมทั้งการแลกเปลี่ยน เรียนรู้สิ่งที่ได้จากการดำเนินการ

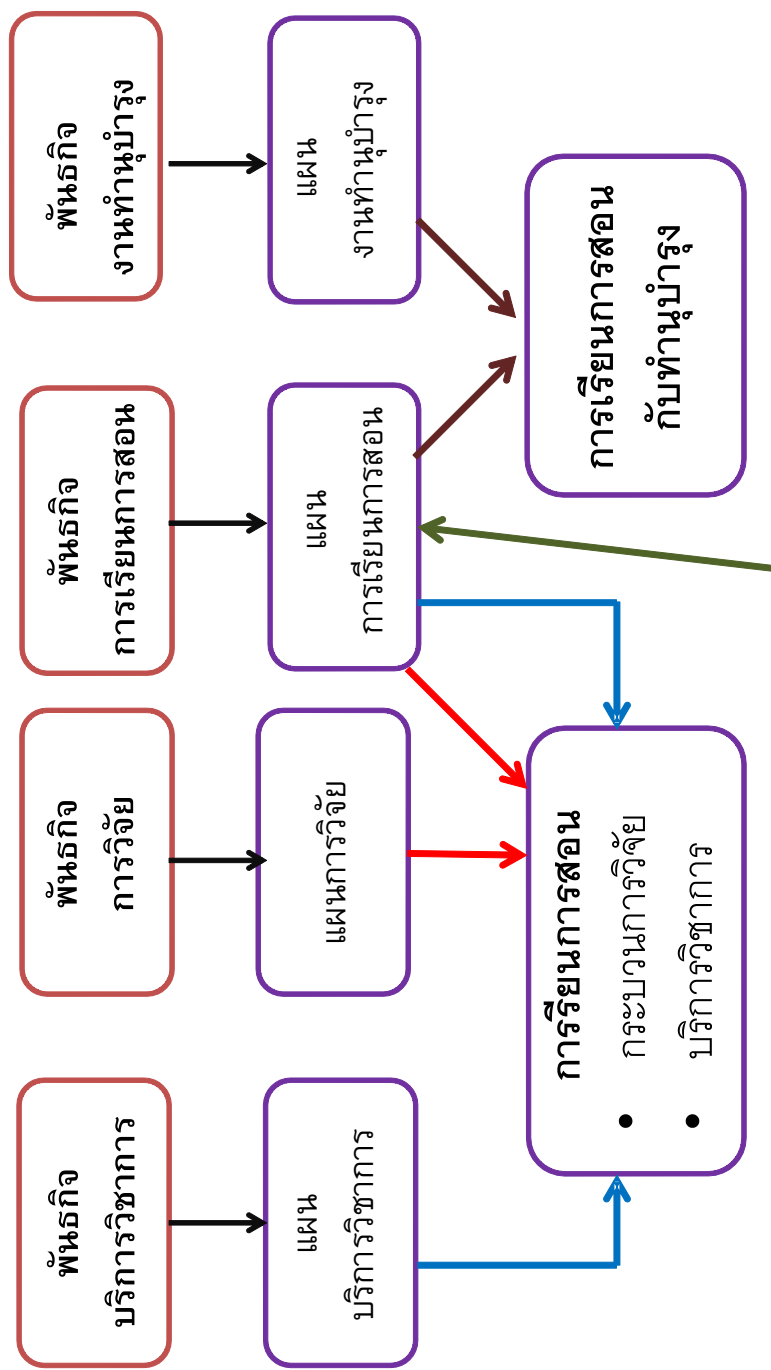
การประเมินผลความสำเร็จของการบูรณา

สถาบันต้องจัดให้มีระบบติดตาม ประเมินผลความสำเร็จ ของบริการวิชาการแก่ สังคมกับการเรียนการสอนและการวิจัย โดยให้มี ส่วนร่วมของผู้ให้บริการ ผู้รับบริการ และนักศึกษา ซึ่งเป็นทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ทั้งใน ระดับแผนการดำเนินงาน เป้าหมายของสถาบัน ความร่วมมือร่วมใจของบุคลากร คุณภาพของ บุคลากร คุณภาพของการให้บริการที่สามารถ นำไปใช้ประโยชน์ได้จริง และเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ที่สถาบันกำหนดไว้ ดังนั้นในการ บูรณาการอาจารย์ ควรวางแผนการประเมิน ให้ชัดเจน กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จของการ บูรณาการให้ชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กำหนดผู้ประเมินควรประกอบด้วย ผู้ให้บริการ ผู้รับบริการและนักศึกษา ประเด็นการประเมิน ควรครอบคลุมกระบวนการหรือประสิทธิภาพ ของการดำเนินงาน เช่น การดำเนินกิจกรรมใน แต่ละขั้นตอนช่วยส่งเสริม หรือเป็นอุปสรรคต่อ

การได้ผลผลิต (Outputs) ของโครงการในระยะเวลาที่กำหนดหรือไม่ และประเมินความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ของ โครงการตามตัวชี้วัดที่ได้ กำหนดไว้ ความสำเร็จตามเป้าหมายตามที่ กำหนด และสิ่งสำคัญนักศึกษาได้อะไรจากการบูรณาการ ส่งผลต่อการเรียนรู้ การเติมเต็มศักยภาพให้กับ นักศึกษาหรือไม่ อาจดำเนินการได้โดยการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักศึกษา ว่าผลที่นักศึกษา ได้รับเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่สถาบันกำหนดไว้ หรือไม่

สรุป

การบูรณาการการเรียนการสอนกับ กระบวนการวิจัย บริการวิชาการ และทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม จะส่งผลดีต่อการพัฒนานักศึกษา ให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ให้นักศึกษามี ประสบการณ์ในการดำเนินงานตามสภาพจริง เกิดเครือข่ายของการเรียนรู้ พัฒนาและเพิ่มพูน ทักษะการปฏิบัติงานสู่มาตรฐานของการทำงานได้ ช่วยให้เป็นคนใจกว้าง ก่อให้เกิดการประสาน ประโยชน์และลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นกับ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึง ความสัมพันธ์ระหว่างวิชาและความสัมพันธ์ของวิชา กับการปฏิบัติจริง การบูรณาการไม่ว่าจะเป็น พันธกิจใดก็ตาม ก่อนบูรณาการอาจารย์ผู้สอน ต้องพิจารณารายวิชานั้นก่อนว่า มีสาระการเรียนรู้ อะไรที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการในพันธกิจนั้น ๆ และสามารถเชื่อมโยงให้เป็นเนื้อเดียวกันได้ ดังภาพสรุป

วิเคราะห์เนื้อหาสาระของรายวิชาก่อนว่า
สามารถบูรณาการได้กับพันธกิจใด

บรรณานุกรม

1. สมวงษ์ แปลงประสพโชค. (online). การบูรณาการวิชาคณิตศาสตร์กับวิชาอื่น. เข้าถึงได้จาก www.ripn-math.com/doc/aa_012.doc
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา.(2545). พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ:พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
3. Jacobs, Heidi Hayes. (1991, October). **Interdisciplinary Curriculum : A conversation with Heidi Hayes Jacobs.** Educational Leadership. 49(2) .
4. Beane, James A. (1991). **Curriculum Planning and Development.** Boston: Allyn and Bacon.
5. ธนาธิป พรกุล. (2543). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
6. วิชัย วงษ์ใหญ่. (2545). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3 .กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
7. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546) การคิดเชิงบูรณาการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ชักเชส มีเดีย.
8. สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2554). **คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ.2554 - 2558) ระดับอุดมศึกษา ฉบับสถานศึกษา.** (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พฤศจิกายน พ.ศ. 2554) สมุทรปราการ : ออฟเซ็ทพลัส จำกัด.
9. พระธรรมปิฎก.(2539). พุทธธรรมกับปรัชญาการศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ :ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
10. จรัส สุวรรณเวลา. (online) สืบค้นจาก <http://anubanbangkondee.sskedarea.net/page8.html>
11. Freeman, Nancy K. and Swick, Kevin J. (2000). **Early childhood teacher education students Strengthen this caring and competence through service-learning.** In Anderson,Jeffery B., Swick, Kevin J., Yff, Joost., (eds). Service learning in teacher education :Enhancing the growth of new teachers, Their students and communities. 2001.New York: ERIC Publications
12. Eyler, Janet, S., Giles, Dwight, E., Stenson, Christine, M. and Gray, Charlene, J. (2001). **At a Glance : What we know about the effects of service-learning on college students, Faculty, Institutions and Communities, 1993-2000** (3rd ed.). Vanderbilt University.
13. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (online) สืบค้นจาก http://web.src.ku.ac.th/activity/nisit/out_mean.htm
14. สำเนา ขจรศิลป์.(2538). **มิติใหม่ของกิจการนักศึกษา 2 : การพัฒนานักศึกษา.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย เกษมบัณฑิต.